

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Τμήμα Μουσικών Σπουδών

ΛΟΓΙΑ ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ιράν – Αραβικός Κόσμος

Διδάσκων: Κυριάκος Καλαϊτζίδης

Cordoba

Kairouan

Fustat

Damascus

Kufa

Medina

Mecca

Isfahan

Περσική μουσική

Πρώτες (σκόρπιες) πληροφορίες για την μουσική στην αρχαία Περσία περιέχονται σε κείμενα των αρχαίων Ελλήνων (Βασιλεία Αχαιμενιδών 559-330 π.Χ.).

Περίοδος ακμής κατά την εξουσία των Σασσανιδών (224-642 μ.Χ.).
Ο διάσημος Barbad.

Οι επιδράσεις στην αραβική μουσική κατά την περίοδο του χαλιφάτου των Ομεγιαδών (Δαμασκός 660–750 μ.Χ.) και των Αβασσιδών (Βαγδάτη 750–1258 μ.Χ.).

Η δυναστεία των Σαφαβιδών (1501–1722): στασιμότητα. Άνθιση στην Κωνσταντινούπολη.

Η δυναστεία των Γκαζάρ (1795-1925).

Αραβική μουσική

Η προ-ισλαμική περίοδος έως το 632. Πρώτες πληροφορίες από τον 6^ο μ.Χ. αι.

Η πρώιμη αραβική κλασική μουσική παράδοση (632-850).

Υιοθέτηση της πνευματικής κληρονομιάς Ελλήνων, Ρωμαίων, Περσών, Αιγυπτίων, Συρίων, Βαβυλωνίων.

Κέντρο της μουσικής ζωής η περιοχή Χιτζάζ και συγκεκριμένα η πόλη Μεδίνα.

Η αναβίωση της πρώιμης αραβικής μουσικής παράδοσης στη Βαγδάτη (820-1258) και στην Κόρδοβα (822-1492). Έντονες περσικές επιρροές. Πληθώρα πηγών: Al-Kindī (801-873), Al-Fārābī (872-950), Ibn Sīnā (Αβικέννας, 980-1037), Safī al-Dīn al-Urmawī (1216-1294).

Η διαμάχη μεταξύ al-Mahdī (779–839) και "Ishāq al-Mawṣilī (742–804). Η φυγή του Ziryab (Abu I-Hasan 'Ali Ibn Nafi', 789-857) στην Κόρδοβα το 822.

Η εποχή της παρακμής: 13^{ος} – 19^{ος} αι

Η αραβική κλασική μουσική στη νεώτερη εποχή, 19^{ος} αι. – σήμερα.

Το Συνέδριο του Καΐρου (1932) και η συμβολή του Βαρώνου Rodolphe d'Erlanger (1872-1932).

Γκινά – τάρμπ – μουζίκα.

Διαφορές Μασρίκ – Μαγκρίμπ, π.χ.: διαστήματα, μακάμια, ονομασίες οργάνων, ειδών όπως Taqsim – Istikhbār, Oud – oud arbi ή kwitra, Rik – tar κλπ.

Το σύστημα **Radif**

Συστηματοποίηση από την οικογένεια Φαραχανί (Farāhāni): Ali Akbar (πατέρας) και τους αδελφούς **Mirza Abdollāh** (1843 – 1918) και **Mirza Hossein Gholi** (1853–1916).

Ίδρυση στρατιωτικής μπάντας με δάσκαλο τον Γάλλο Lemaire στα 1868.

Πρώτες καταγραφές ρεπερτορίου στις αρχές του 20^{ου} αι. από τον **Darvish Khan (Gholam Hossein Darvish, 1872 –1926)**.

Περσική μουσική

Το θεωρητικό σύστημα

7 Dastgāh

7 Āvāz

Gūsheh (έως και 250)

Māyeh

Dāng (τετράχορδα)

1. Segāh (τρίτη θέση)

2. Čahārgāh (τέταρτη θέση)

3. Rāst-Panjgāh (πέμπτη θέση)

4. Šur

α. *Bayāt-e Tork*

β. *Abū ‘Aṭā*

γ. *Daštī*

δ. *Afšārī*

ε. *Bayāt-e Kord*

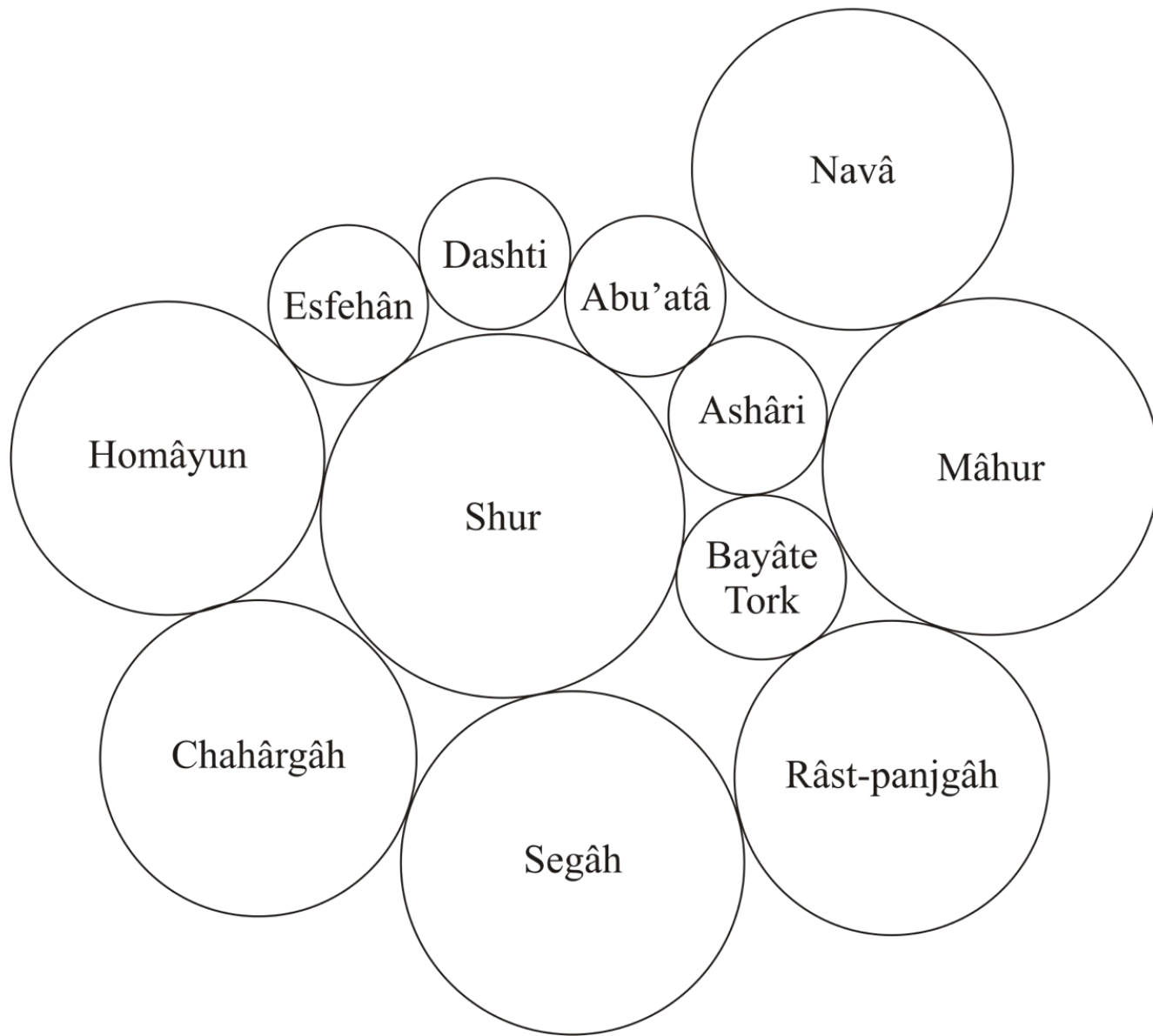
5. Māhur

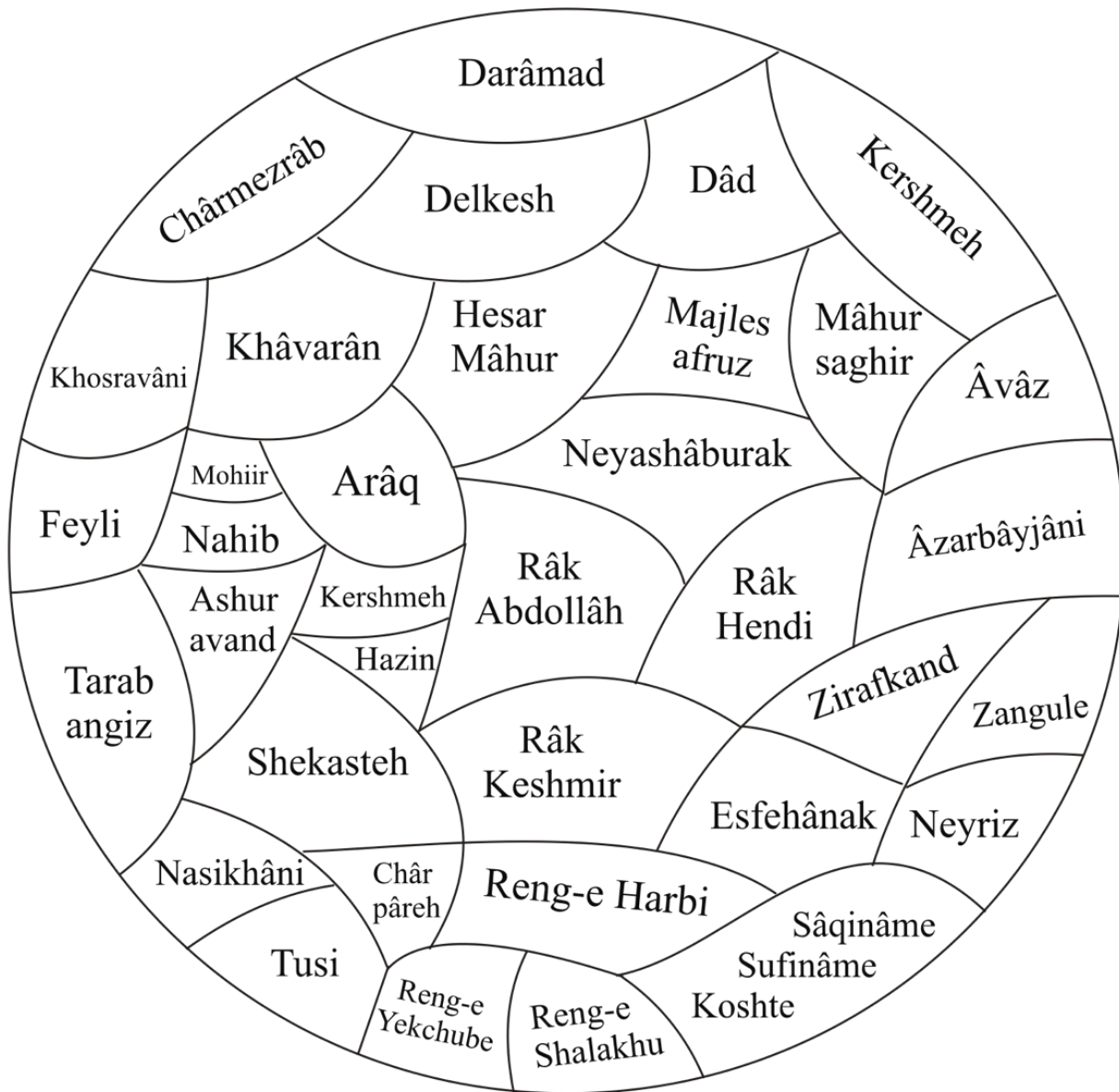
6. Homāyun

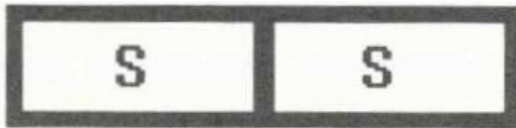
στ. *Bayāt-e Esfahān*

ζ. *Šūštar*

7. Navā

Shur

Mahur

Nava

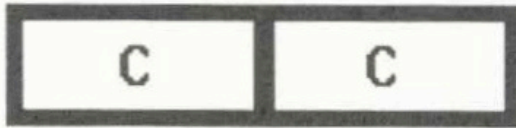
'Araq

Nahoft

Delkesh

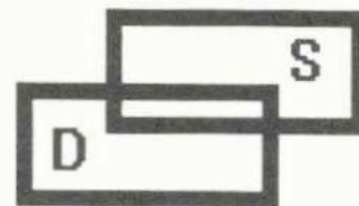
Chahargah

Rak

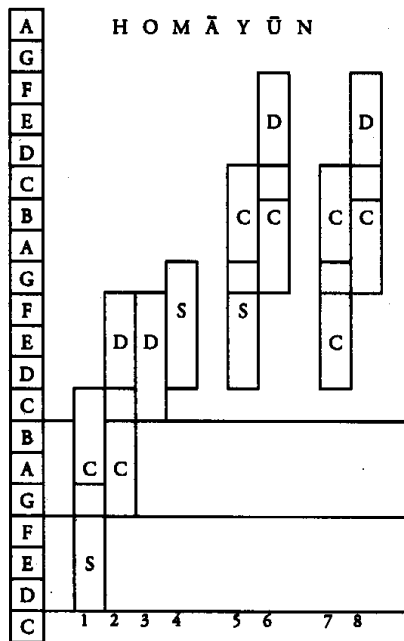
Homayun

Oj

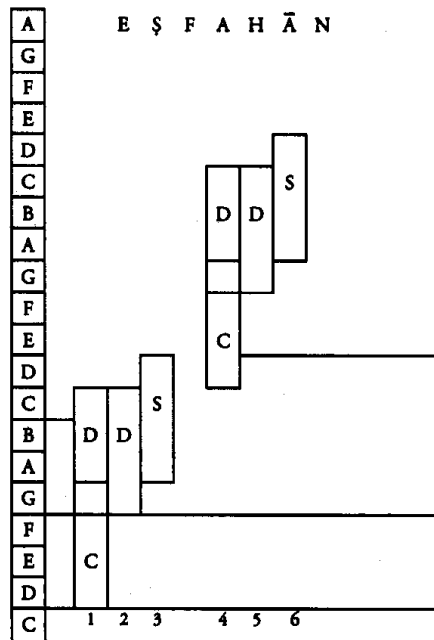

Esfehan

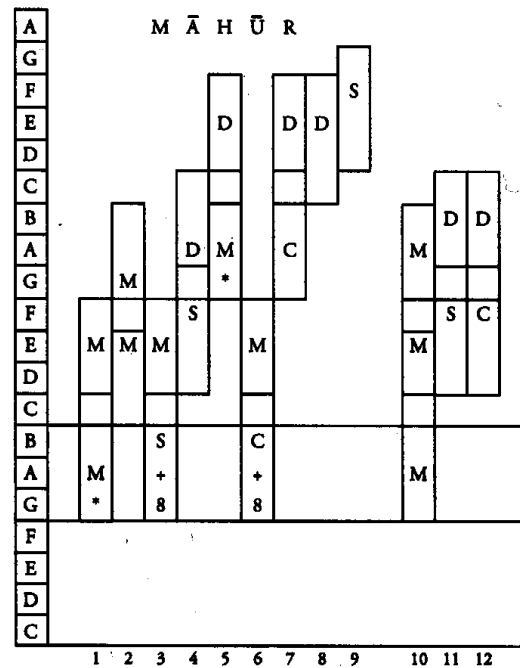
1. Darāmad of homāyūn
2. Chakāvāk
2. Bīdād
- 3 and 4. Owj of bīdād
- 5 and 2. Nowrūz-e 'arab
6. Shūsharī
- 7 and 8. Mavāliān

FIGURE 17 Modal structure of *dastgāh homāyūn*.

4. Eṣfahān
- 5 and 6. Owj
- 1, 2, and 3. Forūd (This part is the same as 4, 5, and 6 an octave lower, used for the descent of the *avāz*.)

FIGURE 18 Modal structure of *āvāz eṣfahān*.

Lower C string serves primarily as a pedal tone (*vaktūn*), and the two other strings are the melody strings.

1. Darāmad of mähūr
2. Heṣār mähūr (or pas mähūr)
3. Delkash
4. Shekaste
5. 'Arāq
6. Rāk
7. Rāk and Eṣfahānak
- 8 and 9. Ṣafir-e rāk and ashūr
10. Sāqī nāme
11. Koshte
12. Šūfi nāme

FIGURE 19 Modal structure of *dastgāh mähūr*.

Αραβικός Κόσμος

Το θεωρητικό σύστημα

Διαστήματα – Τρόποι
(maqam) – Ρυθμοί (*awzan*)

Διαίρεση οκτάβας σε 25
διαστήματα από τον Al-Fārābī
(872-950).

Διαίρεση οκτάβας σε 24 ίσα
διαστήματα των 50 cents από
τον Mīkha'īl Mīshāqāh (1800-
1889).

BARON RODOLPHE D'ERLANGER

LA
MUSIQUE ARABE

TOME PREMIER

AL-FĀRĀBĪ

ABŪ N-NAṢR MUḤAMMAD IBN MUḤAMMAD IBN TARḤĀN IBN UZLĀG

GRAND TRAITÉ DE LA MUSIQUE

KITĀBU L-MŪSĪQĪ AL-KABĪR

LIVRES I ET II

TRADUCTION FRANÇAISE

PARIS

LIBRAIRIE ORIENTALISTE PAUL GEUTHNER

Εισαγωγή σημειογραφίας στο β' ήμισυ του 19^{ου} αι.
/ αρχές του 20^{ου}.

Σημεία αλλοιώσεως

♭ χαμηλώνει έναν τόνο κατά ένα τεταρτοτόνιο

♭ χαμηλώνει έναν τόνο κατά ένα ημιτόνιο

♭♭ χαμηλώνει έναν τόνο κατά τρία τεταρτοτόνια

♯ υψώνει έναν τόνο κατά ένα τεταρτοτόνιο

♯ υψώνει έναν τόνο κατά ένα ημιτόνιο

♯♯ υψώνει έναν τόνο κατά τρία τεταρτοτόνια

Περσική μουσική

<i>Pishdarâmad</i>	(rhythmic composition for the instrumental ensemble)
<i>Chahârmezrâb</i>	(solo rhythmic composition or improvisation)
<i>Gushe 1 (darâmad)</i>	(improvisation based on non-rhythmic aspects of the <i>radif</i>)
<i>Âvâz</i>	(tonal vocal)
<i>Javâb</i>	(solo instrumental response to the previous section)
<i>She 'r</i>	(lyrical vocal)
<i>Javâb</i>	(instrumental response to the previous section)
<i>Tahrir</i>	(melismatic vocal)
<i>Javâb</i>	(solo instrumental response to the previous section)
<i>She 'r2</i>	(lyrical vocal, second verse)
<i>Javâb2</i>	(solo instrumental response to the previous section)

Tasnif (rhythmic/lyrical composition)

At the end of the final *gushe* the performance of a *tasnif* is mandatory. The following sections comprise the traditional arrangement of the *tasnif*.

Introduction	(instrumental ensemble performance derived from the first vocal section)
Vocal	(lyrical opening of the <i>tasnif</i> which reflects the <i>darâmad</i> of the <i>dastgâh</i>)
<i>Javâb</i>	(instrumental ensembles response to the previous section)
Vocal 2	(next lyrical section which reflects the second major <i>gushe</i> of the <i>dastgâh</i>)
<i>Javâb2</i>	(instrumental ensembles response to the previous section)
Section 3, 4, etc follow	the same format as the first and second sections of the <i>tasnif</i> .

Reng (instrumental rhythmic composition which signifies the ending of the performance)

Αραβικό Κόσμος

Τα είδη της κοσμικής έντεχνης μουσικής

Maqam al-Iraqi

Andalusī nūbah (Μαγκρίμπ)

Muwashshah

Dawr

Qaṣīda

Layālī

Mawwāl

Τακσίμ – Μπασράφ – Σεμάλ

Ταχμιλά - Ντουλάμπ

Οργανολόγιο

Περσική

Αερόφωνα: Νάι

Χορδόφωνα: Σετάρ, Ταρ,
Μπαρμπάτ ή Ουντ,
Σαντούρ, Κεμέντσε

Μεμβρανόφωνα: Τομπέκ,
Νταφ

Αραβική

Αερόφωνα: Νάι

Χορδόφωνα: Ουντ,
Κανούν, Σαντούρ,
Ραμπάμπ / Κεμαντζά

Μεμβρανόφωνα: Ρικ,
νταραμπούκα, νακαράτ

Τα σύνολα της λόγιας αραβικής μουσικής

Τακτ: Ούντ, Κανούν, Καμαντζά, Νάι, Ρικ, Νταραμπούκα.

Τζαλγκί μπαγκναντί: Σαντούρ, Τζούτζα, Νταραμπούκα (ή τάμπλα ή ντουμπάκ), Ρικ.

Ανταλουσί: Ούντ, Καμαντζά, Ραμπάμπ, Βιόλα, Ταρ [ντέφι], Νταραμπούκα.

Εμφάνιση μεγάλων ορχηστρικών συνόλων.

Тар [Mirza Abdollāh (1843–1918)]

Σετάρ

Κεμέντσε

Σαντούρ

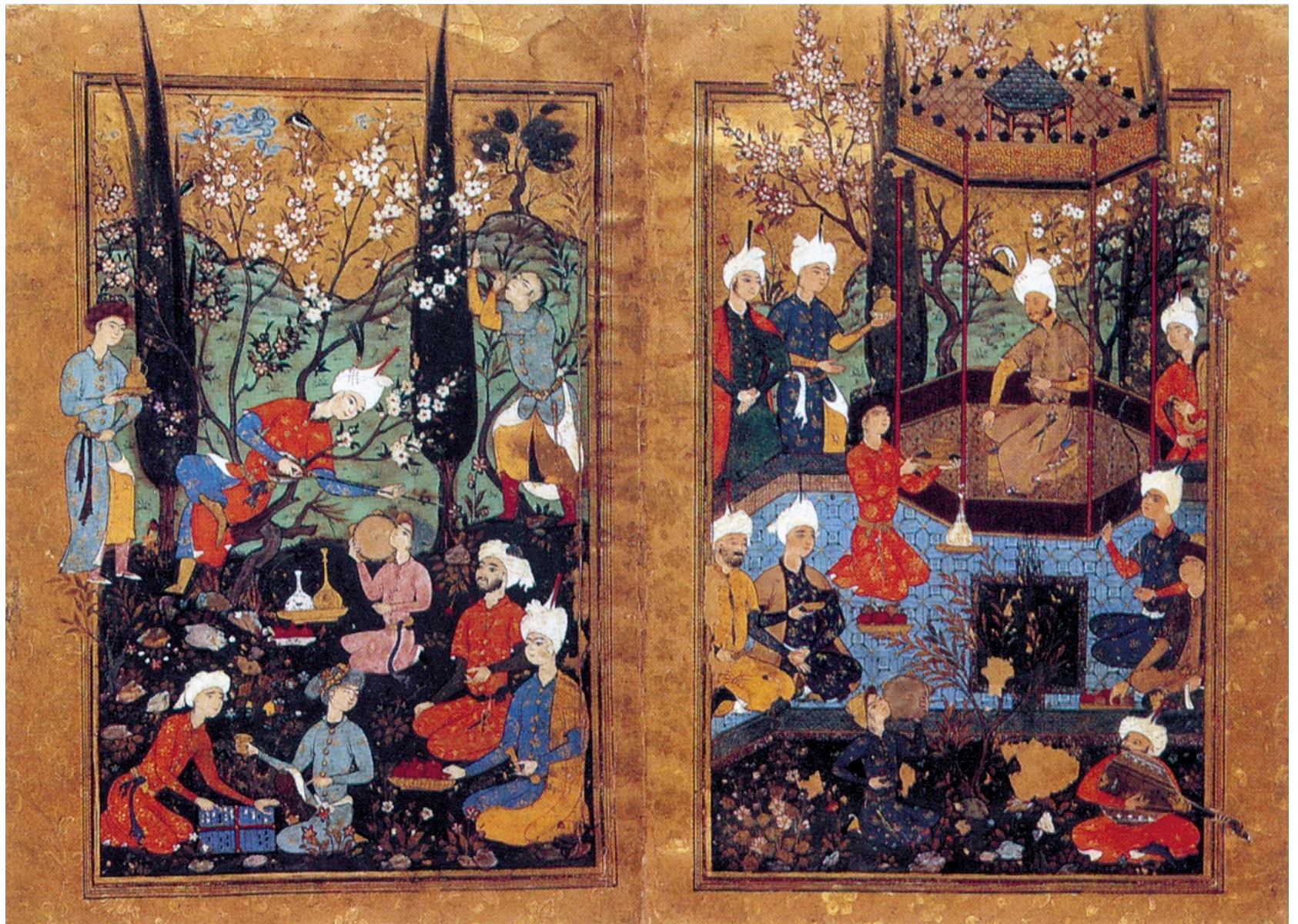

Τομπάκ

Νάι

Ταμπρίζ, 16^{ος} αι., Βρετανική Βιβλιοθήκη, Add. 7922, φ 2r.

«Στη γη των ποιητών», Μαγκρίμπ, 13^{ος} αι.
Βατικάνειος Αποστολική Βιβλιοθήκη Ρώμης

Μουσικός πού παίζει τζούζα στό μουσικό σύνολο τζαχλί μπαγκνταντί, Ίράκ. Φωτ.: X. X. Τουμά.

Μουσικός πού παίζει ραμπάμπ,
Τυνησία. Φωτ.: Α. Ντανιέλου

Ό Άμπνι άλ-Καρόμ Ραϊγίς,
μουσικός πού παίζει ραμπάμπ στό
μουσικό σύνολο Μπριχί τής Φέζ,
Μαρόκο. Φωτ.: Χ. Χ. Τουμά.

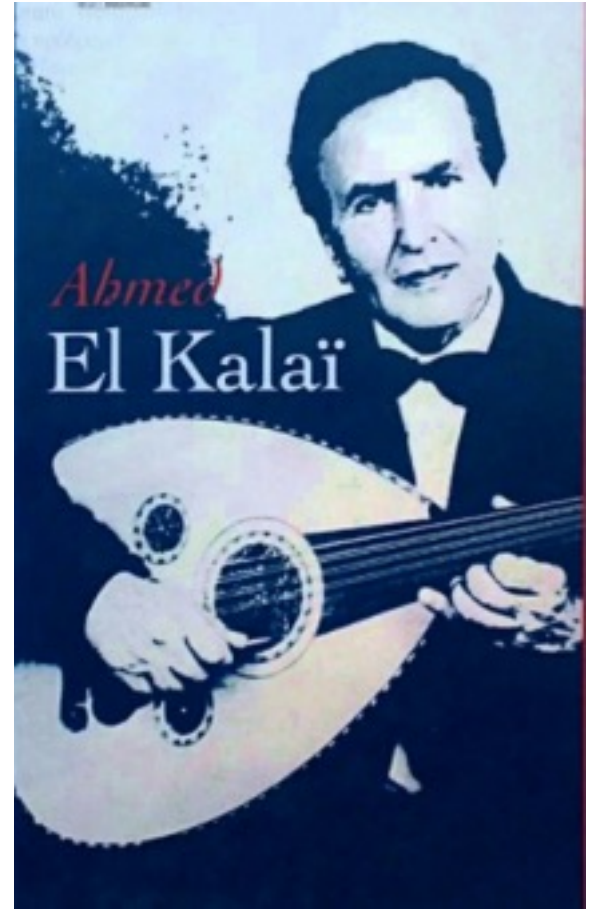

Τζαλγκί μπαγκνταντί

Τα μέλη της τυνησιακής ορχήστρας στο Συνέδριο του Καΐρου το 1932.

Συνθέτης: Parviz Meshkatian

Dastagah Chahargah

1. Moqaddameh (προοίμιο) Tchekad

1. Awaz (αυτοσχεδιαστικό τραγούδι). Οι στίχοι προέρχονται από ποίημα του Σααδή [Σααντί Σιραζί, (γεν. 1184 - θαν. 1283/1291) (Abū-Muhammad Muslih al-Dīn bin Abdallāh Shīrāzī, Saadi Shirazi)].

Τραγούδι: Mohammad Reza Shadjarian

Ya Msaharni

(Εσύ που με κάνεις και ξενυχτώ)

Συνθέτης: Sayed Makkawy (1927-1977)

Στίχοι: Ahmad Rami (1892-1981)

Ζωντανή ηχογράφηση σε συναυλία του 1972 στο
Πανεπιστήμιο του Καΐρου

Τραγούδι: Umm Kulthūm (1898-1975)

Muwashshah *Mounyati 'Azza Stibari*

(Μου χαράμισες τη ζωή μου)

Συνθέτης: Sayyed Darwīsh (1892-1923)

Στίχοι: Muhammad Younes Al Qadi (1888-1969)

Μακάμι: Ναχαουάντ

Ουάζν: Μουχαγιάρ 14/4

16. οὐάζν μουχατζάρ θακίλ (14/4). Δεκατέσσερις χρονικές αξίες αποτελοῦν τέσσερα χρονικά τμήματα (4+2+2+6).

ντουμ ντουμ ντουμ . τακ . ντουμ . τακ . τακ . τακ τακ
Ο Ο Ο . Ι . Ο . Ι . Ι . Ι Ι

Ghada Shbeir, Gilbert Rahbani & Beirut Oriental ensemble
Διεύθυνση: Charbel Ruhana

Muwashshah *Ya bahguet al Rouh*

(Ο πλανευτής της Ψυχής)

Μακάμι: Χιτζακιάρ Κιουρδί

Ουάζν: Σαμάι Νταρίζ

Συνθέτης: Sayyed Darwīsh (1892-1923)

Τραγούδι: Sabah Fahri (1933)